Pētījuma ziņojums

“Sabiedrības viedoklis, izpratne par aprūpētāja atvaļinājumu”

2024. gada aptaujas rezultāti

SIA “RAIT Custom Research Baltic”

Rīga, 2024

Saturs

1. Pētījuma tehniskā informācija 3
   1.1. Termini, saīsinājumi un apzīmējumi 3
   1.2. Apzīmējumi 3
   1.3. Izlases raksturojums (%) 4
2. Aptaujas rezultāti 5
   2.1. Nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku 5
   2.2. Situācijas risinājums pagātnē 7
   2.3. Iespējamais situācijas risinājums nākotnē 11
   2.4. Informētība par aprūpētāja atvaļinājumu 15
   2.5. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana 17
   2.6. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana: aprūpējamā persona 19
   2.7. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana: nepieciešamās aprūpes ilgums 20
   2.8. Pieredze pieprasot atvaļinājumu 21
   2.9. Darba devēja un kolēģu attieksme par atvaļinājuma pieprasīšanu 22
   2.10. Iemesli aprūpētāja atvaļinājuma neizmantošanai 23
   2.11. Izmantotie informācijas kanāli 25
3. Galvenie secinājumi 29
4. Rekomendācijas 30
5. Aptaujas anketa 31

1. Pētījuma tehniskā informācija

Pētījuma veicējs	RAIT Custom Research Baltic
Mērķa grupa	Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 gadiem
Izlases veids	Reprezentatīva izlase
Plānotās izlases apjoms	1000 respondenti
Sasniegtās izlases apjoms	1000 respondenti
Aptaujas metode	interneta aptaujas (CAWI)
Aptaujas laiks	15.05.-29.05.2024

1.1. Termini, saīsinājumi un apzīmējumi

Aprūpētāja atvaļinājums – atvaļinājums bez darba samaksas saglabāšanas, ja to pieprasa darbinieks, kuram nepieciešams personīgi aprūpēt laulāto, vecāku, bērnu vai citu tuvu ģimenes locekli, vai personu, kura dzīvo ar darbinieku vienā mājsaimniecībā un kurai nopietna medicīniska iemesla dēļ nepieciešama būtiska aprūpe vai atbalsts (aprūpētāja atvaļinājums). Šādu atvaļinājumu piešķir uz laiku, kas nav ilgāks par piecām darba dienām viena gada laikā. Darbiniekam ir tiesības izmantot šādu atvaļinājumu pa daļām.

Bāze – respondentu skaits, kuri atbildēja uz konkrēto jautājumu (n = skaits)

CAWI – datorizētās intervijas tiešsaistes režīmā internetā (Computer Assisted Web Interviews)

Elastīgs darba režīms – iespēja darbiniekiem savu darba modeli koriģēt, tostarp izmantojot tāldarba režīmu, elastīgu darba grafiku vai saīsinātu darba laiku.

Izlase – Latvijas iedzīvotāju kopuma mikromodelis.

Respondents – aptaujas dalībnieks.

1.2. Apzīmējumi

* – Bāze ir pārāk maza (30<n<50 respondenti), lai veiktu statistiski nozīmīgus secinājumus

↑ – Rādītājs ir statistiski nozīmīgi augstāks kā visā izlasē (varbūtība 95%)

↓ – Rādītājs ir statistiski nozīmīgi zemāks kā visā izlasē (varbūtība 95%)

1.3. Izlases raksturojums (%)

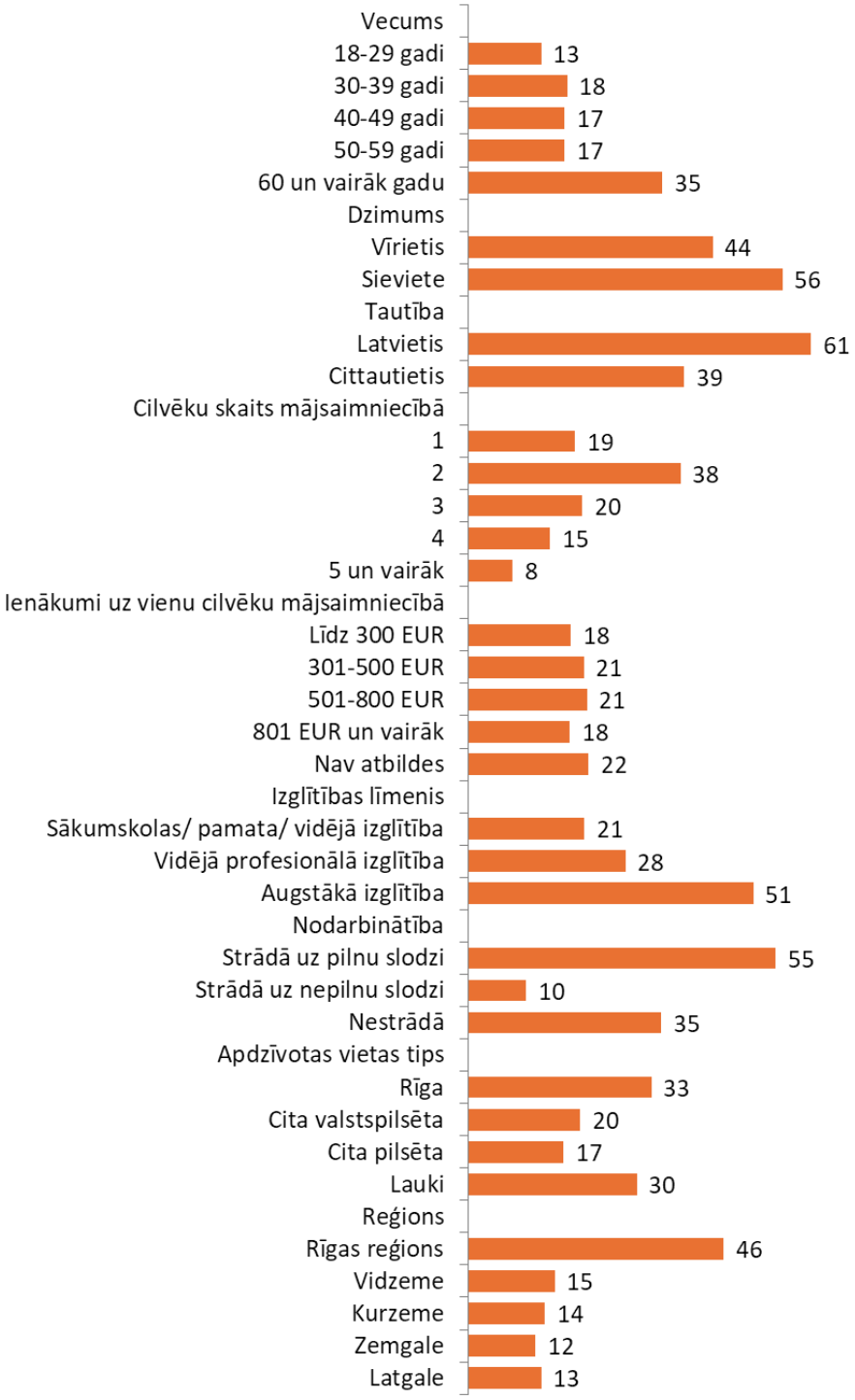

Bāze: visi respondenti, n=1000

2. Aptaujas rezultāti

2.1. Nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku

Saskaņā ar aptaujas datiem, puse Latvijas iedzīvotāju pēdējā gada laikā ir saskārušies ar situāciju, kad bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu savu tuvinieku. Turklāt 29% norāda, ka ar šādām situācijām saskārušies vairākas reizes, bet 21% – vienu reizi.

Ar situācijām, kad bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu savu tuvinieku vai cilvēku, ar kuru dzīvo vienā mājsaimniecībā, kuram nopietna medicīniska iemesla dēļ nepieciešama būtiska aprūpe vai atbalsts, biežāk saskārušies iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 29 gadiem (60%), 3 (57%) vai 4 (61%) cilvēku mājsaimniecības, iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem (63%), kā arī nodarbinātie (54%) (sk. 1. un 1.1. attēlus).

1. attēls. Nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku (%).

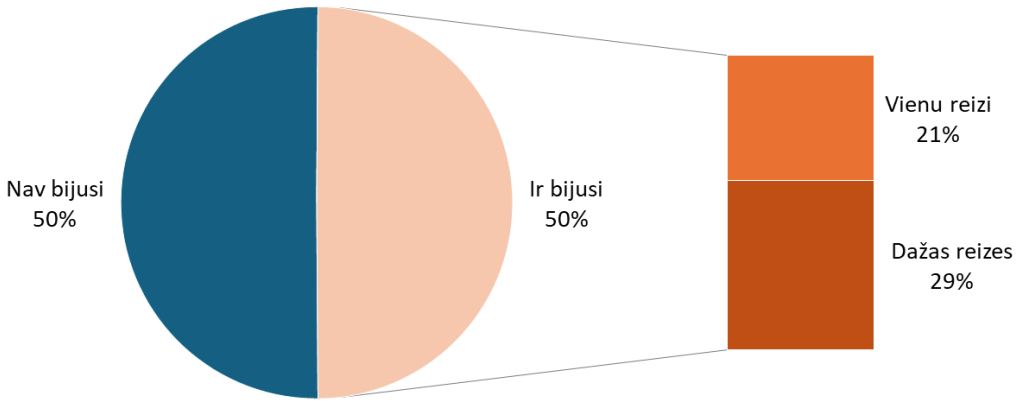

A1. Vai pēdējā gada laikā Jums ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu savu tuvinieku (laulāto, vecāku, bērnu vai citu tuvu ģimenes locekli) vai cilvēku, kurš dzīvo ar Jums vienā mājsaimniecībā, kurai nopietna medicīniska iemesla dēļ nepieciešama būtiska aprūpe vai atbalsts? Piemēram, formalitāšu kārtošana saistībā ar tuvinieka aprūpi, pavadīšana pie ārsta, cita aprūpe u.tml.

Bāze: visi respondenti, n=1000

1.1. attēls. Nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās.

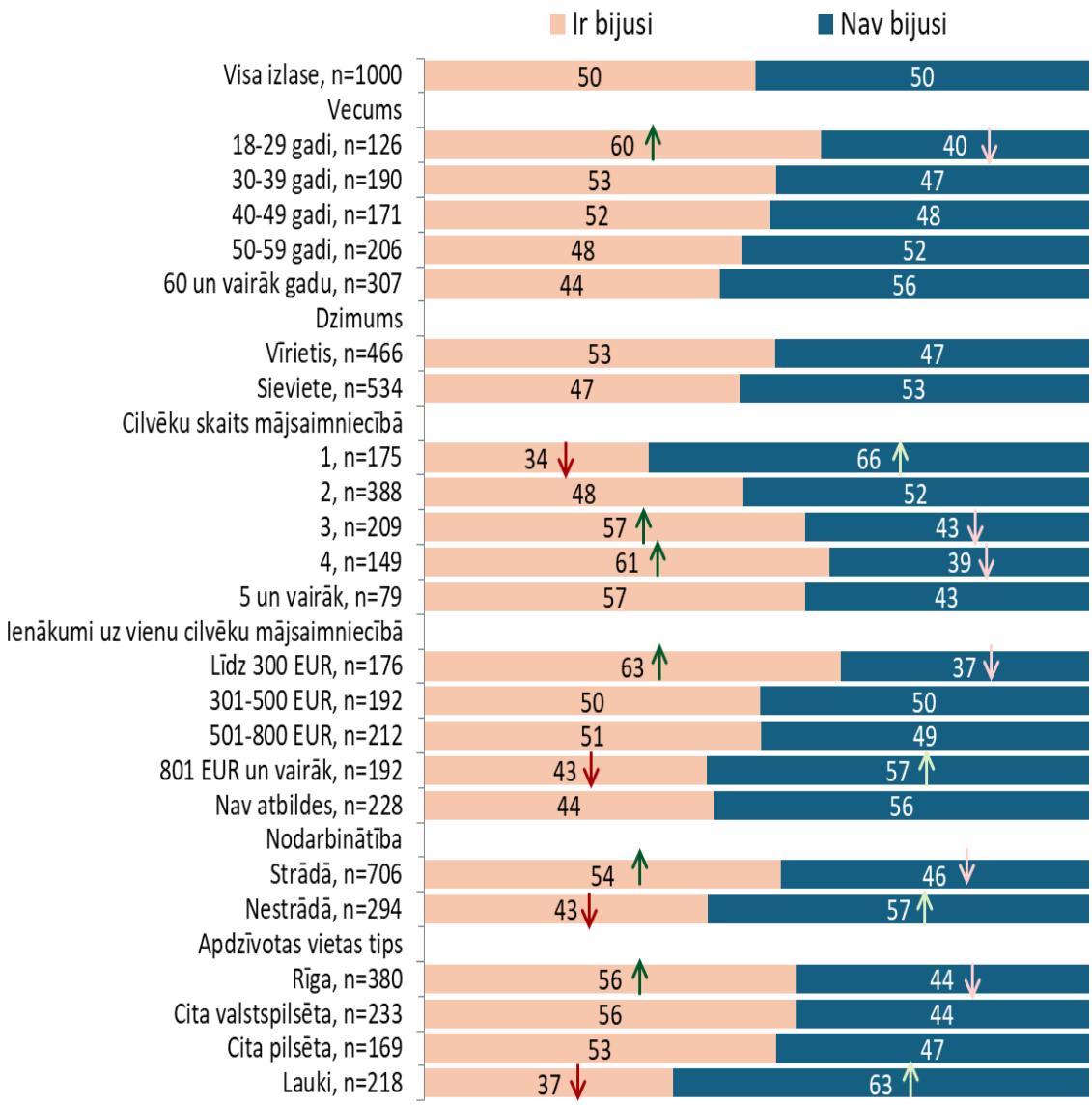

A1. Vai pēdējā gada laikā Jums ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu savu tuvinieku (laulāto, vecāku, bērnu vai citu tuvu ģimenes locekli) vai cilvēku, kura dzīvo ar Jums vienā mājsaimniecībā, kurai nopietna medicīniska iemesla dēļ nepieciešama būtiska aprūpe vai atbalsts? Piemēram, formalitāšu kārtošana saistībā ar tuvinieka aprūpi, pavadīšana pie ārsta, cita aprūpe u.tml.

Bāze: visi respondenti, skatīt “n=“ attēlā

2.2. Situācijas risinājums pagātnē

Nodarbinātie iedzīvotāji, kuriem ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku, šajās situācijās visbiežāk risināja jautājumus ārpus sava darba laika (24%) vai arī vienojās ar darba devēju par elastīga darba laika piemērošanu (24%). Elastīgā darba laika piemērošanu, kad darbu var veikt, piemēram, sākot agrāk un agrāk to beidzot vai sākot vēlāk un vēlāk beidzot, darba devējs var risināt ar darba kārtības noteikumiem, maiņu grafikiem vai summēto darba laiku. Ir iespējams atrunāt dažādu elastīgā darba veidu piemērošanu un darba laika uzskaiti, ņemot vērā darbavietas specifiku un citus faktorus un saskaņā ar Darba likumā (130. pants otrā daļa un 140. pants pirmā daļa) noteiktajām normām.

Samērā izplatīta ir bijusi arī daļēja vai pilnīga pāreja uz attālināto nodarbinātību (17%). Vēl 14% iedzīvotāju norāda, ka izmantoja savu ikgadējo atvaļinājumu, lai parūpētos par tuvinieku. Citi situācijas risinājumi tika izmantoti retāk (sk. 2. attēlu).

2. attēls. Situācijas risinājums pagātnē (%).

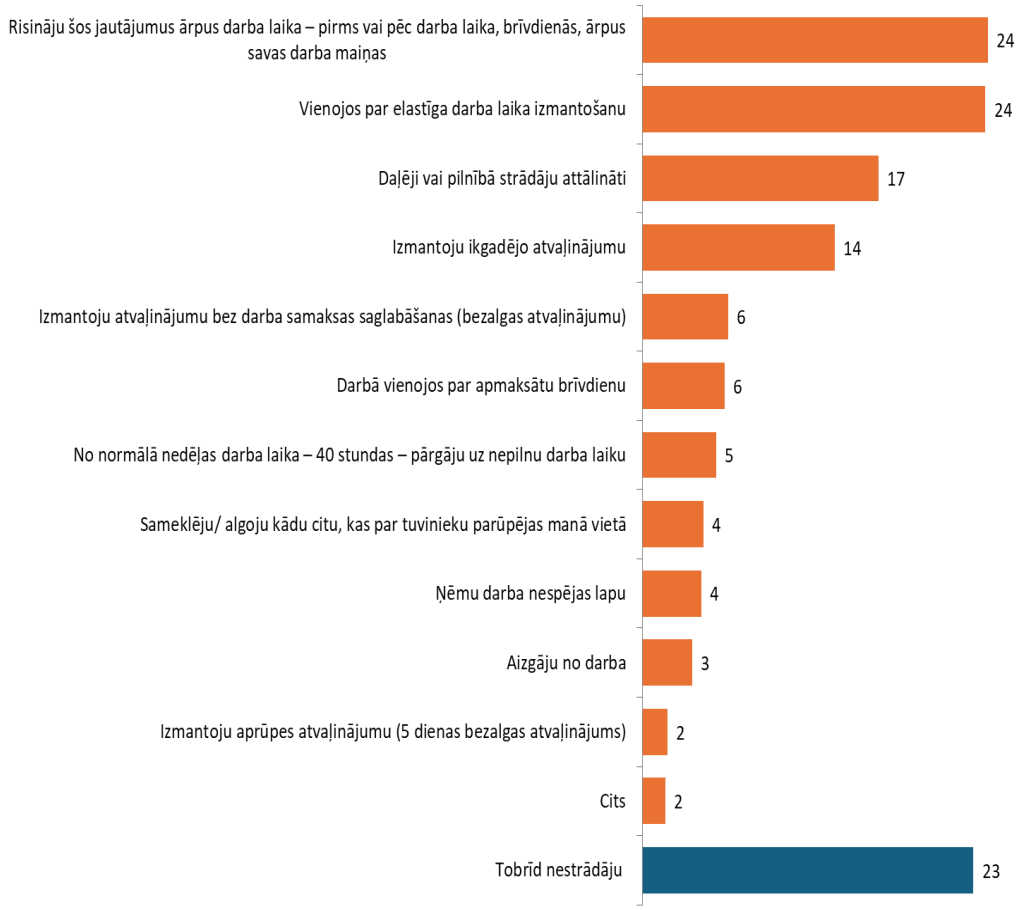

A2. Kā Jūs risinājāt situāciju ar savu darba devēju, kad bija nepieciešams personīgi īslaicīgi aprūpēt savu tuvinieku vai radās nepieciešamība sakārtot jautājumus, kas saistīti ar tuvinieka aprūpi?

Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: respondenti, kuriem ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku, n=513

Vērojamas arī atšķirības, kā dažādas iedzīvotāju grupas risināja situācijas, kad bija nepieciešams parūpēties par kādu tuvinieku. Iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 29 gadiem (14%) biežāk kā citi izmantoja atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas kā arī pārgāja strādāt uz nepilnu darba laiku (17%). Savukārt jautājumu, kas saistīti ar tuvinieku aprūpi, risināšanu ārpus sava darba laika, biežāk izmantoja iedzīvotāji vecumā no 50 līdz 59 gadiem (36%). Darba nespējas lapu biežāk kā citi ņēma iedzīvotāji vecumā no 30 līdz 39 gadiem (11%). Tie iedzīvotāji, kuri ir informēti par aprūpētāja atvaļinājumu, biežāk to arī izmantojuši (13%) (sk. 2.1. un 2.2. attēlus).

2.1. attēls. Situācijas risinājums pagātnē (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās (1.daļa).

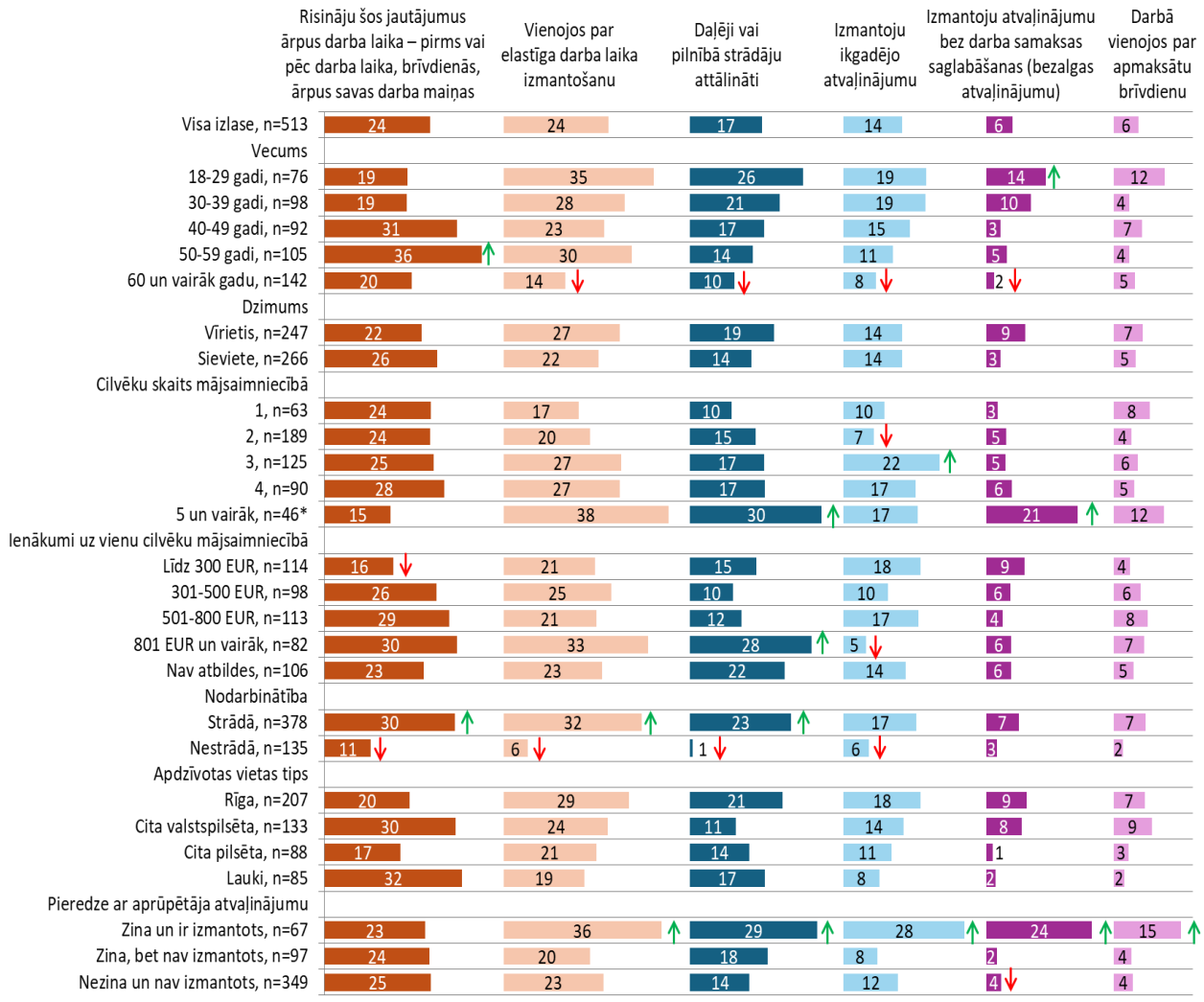

A2. Kā Jūs risinājāt situāciju ar savu darba devēju, kad bija nepieciešams personīgi īslaicīgi aprūpēt savu tuvinieku vai radās nepieciešamība sakārtot jautājumus, kas saistīti ar tuvinieka aprūpi?

Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: respondenti, kuriem ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku, skatīt “n=“ attēlā

2.2. attēls. Situācijas risinājums pagātnē (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās (2.daļa).

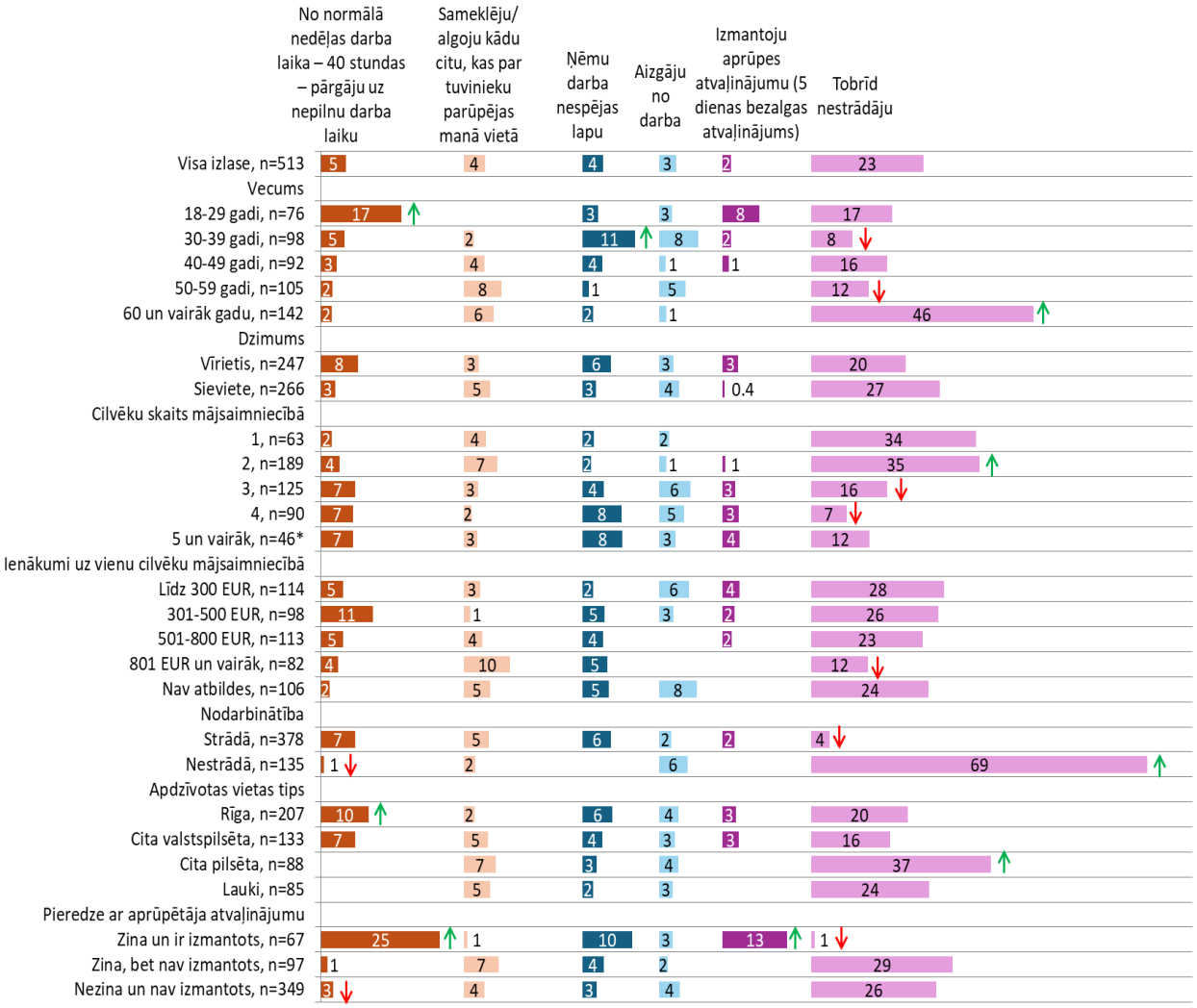

A2. Kā Jūs risinājāt situāciju ar savu darba devēju, kad bija nepieciešams personīgi īslaicīgi aprūpēt savu tuvinieku vai radās nepieciešamība sakārtot jautājumus, kas saistīti ar tuvinieka aprūpi?

Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: respondenti, kuriem ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu tuvinieku, skatīt "n=" attēlā

2.3. Iespējamais situācijas risinājums nākotnē

Ja ģimenē rastos nepieciešamība rūpēties par slimu, nespējīgu vai vārgu tuvinieku, 24% iedzīvotāju paši uzņemtos šīs rūpes, jo nav nodarbināti algotā darbā. Nodarbinātie iedzīvotāji izskata dažādus risinājumus. Vieni risinātu jautājumu vienojoties ar darba devēju par izmaiņām darba režīmā. Elastīga darba laika risinājumu vēlētos izmantot 24% iedzīvotāju, bet 17% vienotos ar darba devēju par attālinātā darba organizēšanu. Citi izmantotu dažādas atvaļinājumu iespējas, ko paredz darba līgums: 17% izmantotu ikgadējo atvaļinājumu, 11% ņemtu atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas, bet tieši šīm situācijām paredzēto aprūpētāja atvaļinājumu izmantotu 11% iedzīvotāju. Ir arī iedzīvotāji, kuri, lai parūpētos par savu tuvinieku, jautājumus risinātu ārpus sava darba laika (14%). Savukārt 13% iedzīvotāju sarunātu vai algotu kādu citu, kurš par tuvinieku parūpētos. Citi situācijas risinājumi tiek izskatīti retāk (sk. 3. attēlu).

3. attēls. Iespējamais situācijas risinājums nākotnē (%).

A4. Ja pēkšņi Jūsu ģimenē rastos nepieciešamība rūpēties par slimu, nespējīgu vai vārgu tuvinieku - kāds būtu Jūsu risinājums? Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: visi respondenti, n=1000

Vērojamas arī atšķirības, kā dažādas iedzīvotāju grupas risinātu situācijas, ja būtu nepieciešams parūpēties par kādu savu tuvinieku.

Paši uzņemtos rūpes par slimu, nespējīgu vai vārgu tuvinieku biežāk iedzīvotāji virs 60 gadiem (51%), sievietes (29%), viena vai divu cilvēku mājsaimniecības (38%; 30%), pilsētu (ne valstspilsētu) iedzīvotāji (31%), kā arī laukos dzīvojošie (33%).

Elastīga darba laika izmantošana aktuālāka būtu iedzīvotājiem vecumā no 18 līdz 49 gadiem (no 18 līdz 29 gadiem 34%; no 30 līdz 39gadiem 30%; no 40 līdz 49 gadiem 34%) , kā arī tiem, kuriem jau ir bijusi nepieciešamība aprūpēt vai atbalstīt tuvinieku (30%). Savukārt, attālināta darba organizēšana aktuālāka būtu iedzīvotājiem vecumā no 18 līdz 39 gadiem (no 18 līdz 29 gadiem 28%; no 30 līdz 39 gadiem 26%), kā arī tiem, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu (28%). Turklāt abi risinājumi, kas attiecas uz izmaiņām darba režīmā, īpaši aktuāli būtu arī lielo mājsaimniecību pārstāvjiem, iedzīvotājiem ar augstiem ienākumiem un rīdziniekiem.

Ikgadējo atvaļinājumu biežāk plāno izmantot iedzīvotāji vecumā no 30 līdz 39 gadiem (28%), iedzīvotāji ar augstiem ienākumiem (26%). Savukārt, atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas, biežāk plāno izmantot iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 29 gadiem (19%) un lielo mājsaimniecību pārstāvji (21%). Turklāt abus atvaļinājumu veidus biežāk apsver iedzīvotāji, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu (ikgadējo atvaļinājumu: 28%; bezalgas atvaļinājumu: 25%). Ārpus sava darba laika risināt šos jautājumus biežāk izvēlētos iedzīvotāji vecumā no 40 līdz 49 gadiem (21%) un iedzīvotāji ar augstiem ienākumiem (21%).

Interese par aprūpētāja atvaļinājuma izmantošanu ir līdzīga dažādās iedzīvotāju grupās, tomēr biežāk kā citi to plāno izmantot nodarbinātie iedzīvotāji (14%), kā arī mājsaimniecības, kurās ir 3 ģimenes locekļi (16%).

Tie iedzīvotāji, kuri ir informēti par aprūpētāja atvaļinājumu biežāk tomēr apsvērtu izmantot citus risinājumus, visbiežāk pāreju uz elastīgu darba laiku (34%) vai attālināto strādāšanu (28%), kā arī ikgadējā atvaļinājuma izmantošanu (28%) (sk. 3.1. un 3.2. attēlus).

3.1. attēls. Iespējamais situācijas risinājums nākotnē (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās (1.daļa).

A4. Ja pēkšņi Jūsu ģimenē rastos nepieciešamība rūpēties par slimu, nespējīgu vai vārgu tuvinieku - kāds būtu Jūsu risinājums? Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: visi respondenti, skatīt "n=" attēlā

3.2. attēls. Iespējamais situācijas risinājums nākotnē (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās (2.daļa).

A4. Ja pēkšņi Jūsu ģimenē rastos nepieciešamība rūpēties par slimu, nespējīgu vai vārgu tuvinieku - kāds būtu Jūsu risinājums? Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: visi respondenti, skatīt "n=" attēlā

2.4. Informētība par aprūpētāja atvaļinājumu

Informētība par aprūpētāja atvaļinājumu kopumā Latvijas sabiedrībā nav pietiekami augsta. Aptaujas dati liecina, ka tikai gandrīz trešdaļa (29%) iedzīvotāji ir dzirdējuši par šādu atvaļinājuma veidu, tomēr lielākā daļa jeb 71% iedzīvotāju nav informēti par šādu atvaļinājumu. Augstāka informētība vērojama to iedzīvotāju vidū, kuriem ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt savu tuvinieku (34%).

Aplūkojot datus dažādās iedzīvotāju grupās, vērojamas dažas korelācijas. Piemēram, informētība par aprūpētāja atvaļinājumu samazinās, palielinoties iedzīvotāju vecumam (no 18 līdz 29 gadiem 40%; no 30 līdz 39 gadiem 34%; no 40 līdz 49 gadiem 29%; no 50 līdz 59 gadiem 22%; 60 un vairāk gadu 26%), kā arī ienākumiem (līdz 300 EUR 41%; no 301 līdz 500 EUR 32%; no 501 līdz 800 EUR 26%; 801 EUR un vairāk 26%). Savukārt palielinoties mājsaimniecības lielumam, palielinās arī informētība par iespēju tuvinieku aprūpes vajadzībām izmantot aprūpētāja atvaļinājumu (1 cilvēka mājsaimniecība 23%; 2 cilvēku mājsaimniecība 28%; 3 cilvēku mājsaimniecība 28%; 4 cilvēku mājsaimniecība 36%; 5 un vairāk cilvēku mājsaimniecība 41%) (sk. 4. un 4.1 attēlus).

4. attēls. Informētība par aprūpētāja atvaļinājumu (%).

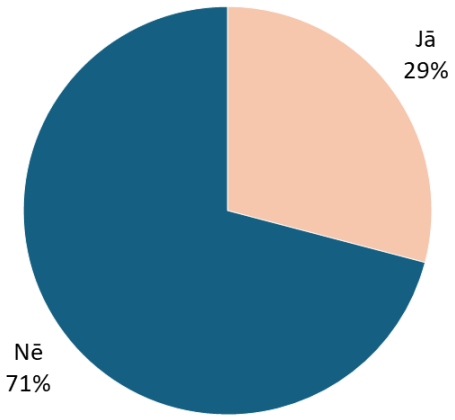

A3. Vai esat dzirdējis/-usi par aprūpētāja atvaļinājumu?

Tas ir piecu darba dienu bezalgas atvaļinājums paredzēts strādājošiem cilvēkiem, kuriem ir jāparūpējas par smagi slimiem tuviniekiem.

Bāze: visi respondenti, n=1000

4.1. attēls. Informētība par aprūpētāja atvaļinājumu (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās.

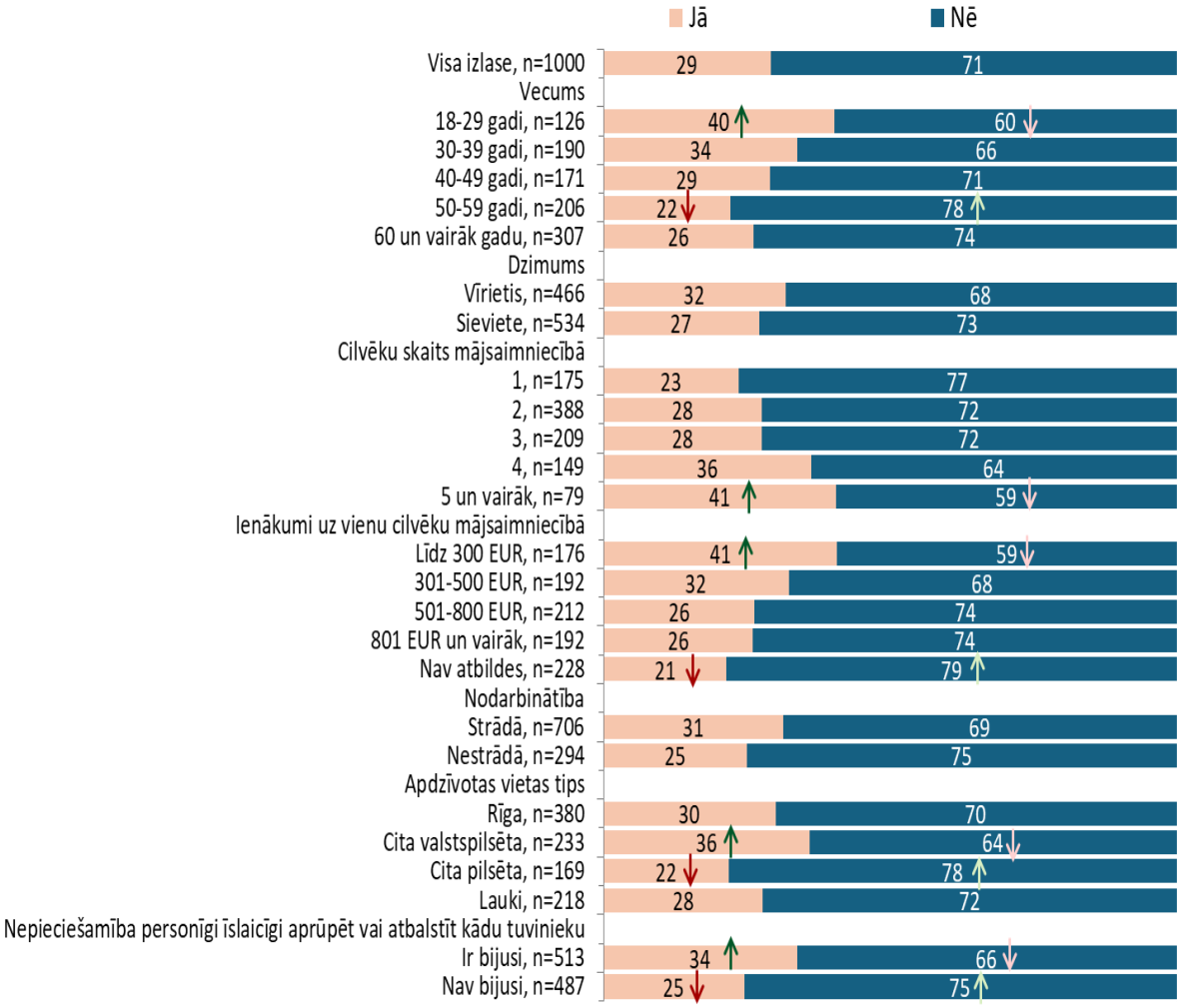

A3. Vai esat dzirdējis/-usi par aprūpētāja atvaļinājumu?

Tas ir piecu darba dienu bezalgas atvaļinājums paredzēts strādājošiem cilvēkiem, kuriem ir jāparūpējas par smagi slimiem tuviniekiem.

Bāze: visi respondenti, skatīt "n=" attēlā

2.5. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana

Kaut arī iespēja izmantot aprūpētāja atvaļinājumu likumdošanā nostiprināta 2022. gada vasarā, un kā parādīja aptaujas rezultāti, nepieciešamība sabiedrībā pēc šāda veida atbalsta no darba devēja pastāv, tomēr pašlaik var secināt, ka šāda atvaļinājuma veida izmantošana Latvijas sabiedrībā ir zema. Tikai 7% norāda, ka to ir izmantojuši pēdējā gada laikā.

87% no iedzīvotājiem, kuriem ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt savu tuvinieku, nav izmantojuši aprūpes atvaļinājumu.

Aplūkojot datus dažādās iedzīvotāju grupās, vērojamas dažas korelācijas. Piemēram, aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana samazinās, palielinoties iedzīvotāju vecumam (no 18 29 gadiem 20%; no 30 līdz 39 gadiem 14%; no 40 līdz 49 gadiem 7%; no 50 līdz 59 gadiem 2%; 60 un vairāk gadu 2%) , kā arī ienākumiem (līdz 300 EUR 19%; no 301 līdz 500 EUR 9%; no 501 līdz 800 EUR 5%; 801 EUR un vairāk 3%). Savukārt palielinoties mājsaimniecības lielumam, palielinās aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana (1 cilvēka mājsaimniecība 2%; 2 cilvēku mājsaimniecība 4%; 3 cilvēku mājsaimniecība 12%; 4 cilvēku mājsaimniecība 12%; 5 un vairāk cilvēku mājsaimniecība 17%) (sk. 5. un 5.1 attēlus).

5. attēls. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana (%).

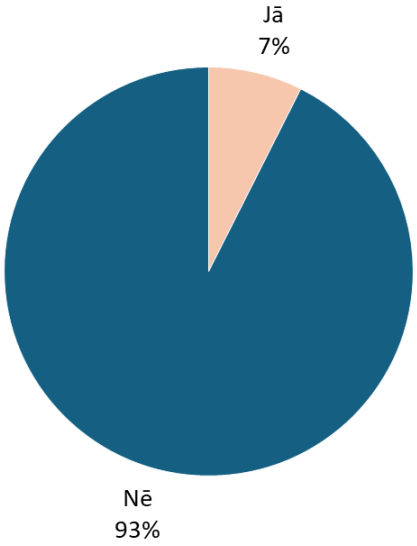

A5. Vai Jūs personīgi vai kāds Jūsu ģimenes loceklis esat izmantojis/-usi aprūpētāja atvaļinājumu pēdējā gada laikā?

Bāze: visi respondenti, n=1000

5.1. attēls. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās.

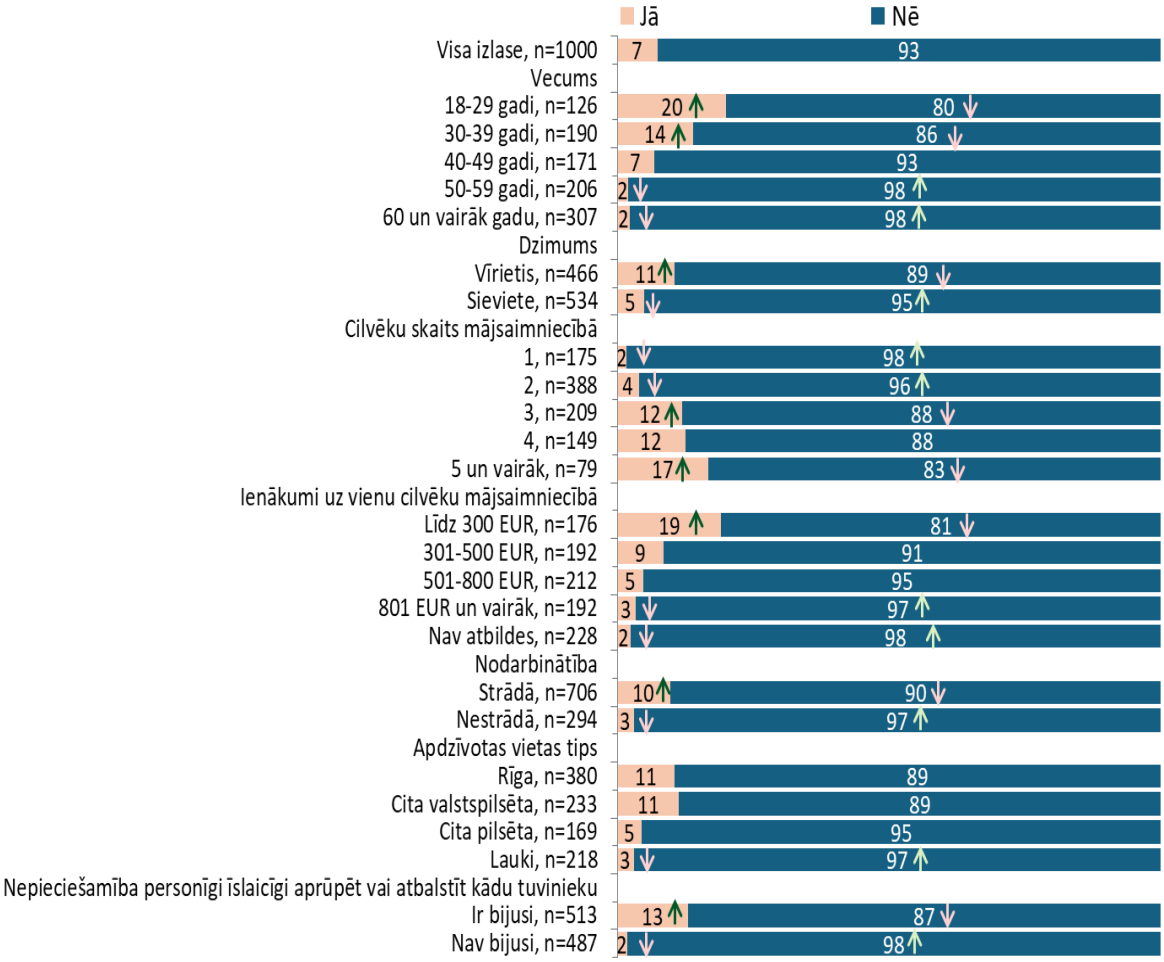

A5. Vai Jūs personīgi vai kāds Jūsu ģimenes loceklis esat izmantojis/-usi aprūpētāja atvaļinājumu pēdējā gada laikā?

Bāze: visi respondenti, skatīt "n=" attēlā

2.6. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana: aprūpējamā persona

Aptaujas rezultāti norāda, ka aprūpētāja atvaļinājums tiek izmantots dažādu ģimenes locekļu vai tuvinieku aprūpei. Visbiežāk aprūpētāja atvaļinājums tika izmantots, lai parūpētos par kādu no vecākiem (38%) vai bērnu (30%). 14% no tiem, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, to izmantoja, jo palīdzība bija nepieciešama laulātajam vai partnerim. 10% aprūpē nonāca kāds cits tuvs ģimenes loceklis un vēl 8% – cita persona, ar kuru dzīvo vienā mājsaimniecībā (sk. 6. attēlu).

6. attēls. Aprūpējamā persona (%).

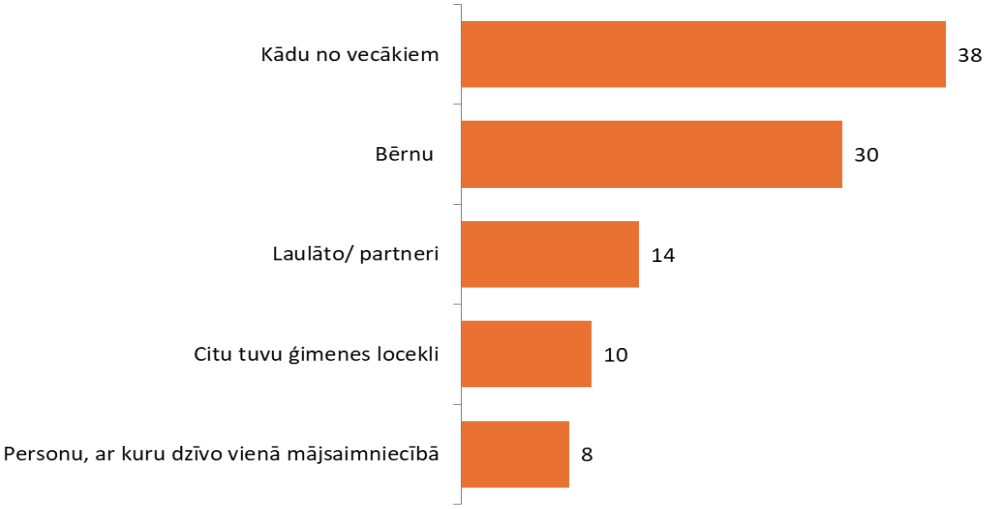

A7. Šis aprūpētāja atvaļinājums tika pieprasīts, lai aprūpētu ...

Bāze: respondenti, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, n=76

2.7. Aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana: nepieciešamās aprūpes ilgums

Pašlaik likumdošanā noteikts, ka aprūpētāja atvaļinājumu piešķir uz laiku, kas nav ilgāks par piecām darba dienām viena gada laikā, un to var izmantot pa daļām. Tomēr aptaujas rezultāti liecina, ka tikai 27% no tiem, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, bija nepieciešamas līdz 5 dienām, lai aprūpētu vai atbalstītu tuvinieku. Kopumā 73% šī atvaļinājuma izmantotāju norāda uz nepieciešamību pēc ilgāka perioda, visbiežāk, no 6 līdz 10 dienām. Katram desmitajam bija nepieciešama pat 21 vai vairāk dienas, lai parūpētos un nokārtotu visus jautājumus, kas attiecas uz tuvinieka aprūpi (sk. 7. attēlu).

7. attēls. Nepieciešamās aprūpes ilgums (%).

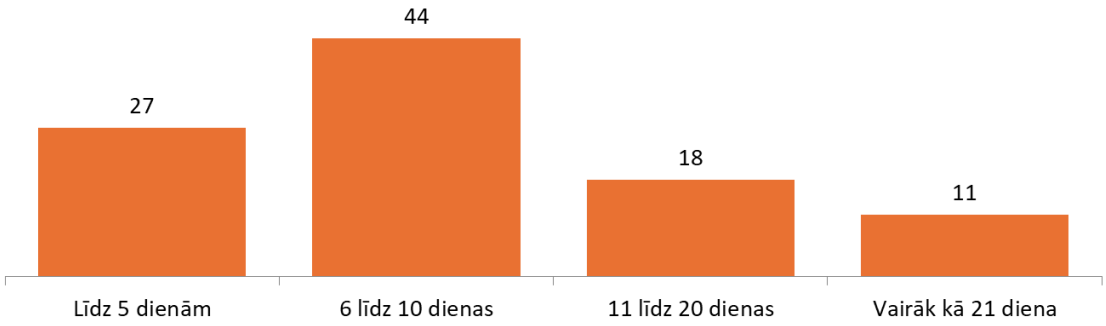

A12. Kopumā cik dienas Jums vai ģimenes loceklim bija nepieciešamas, lai aprūpētu tuvinieku?
Bāze: respondenti, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, n=76

2.8. Pieredze pieprasot atvaļinājumu

Kopumā 80% savu pieredzi pieprasot aprūpētāja atvaļinājumu vērtē pozitīvi, to skaitā 30% norāda, ka šī pieredze bija ļoti pozitīva. Neviens no tiem, kurš būtu pieprasījis šo atvaļinājumu, savu pieredzi nenovērtēja kā ļoti negatīvu, tomēr 11% norāda, ka savu pieredzi raksturo kā drīzāk negatīvu. Iemesli negatīvai pieredzei ir bijuši dažādi, tomēr visbiežāk neapmierinātību izraisa aprūpētāja atvaļinājuma pārāk īsais izmantošanas laiks, kā arī sastapšanās ar nelabvēlīgo attieksmi no kolēģu puses (sk. 8. un 9. attēlus).

8. attēls. Pieredze pieprasot atvaļinājumu (%, vidējais vērtējums).

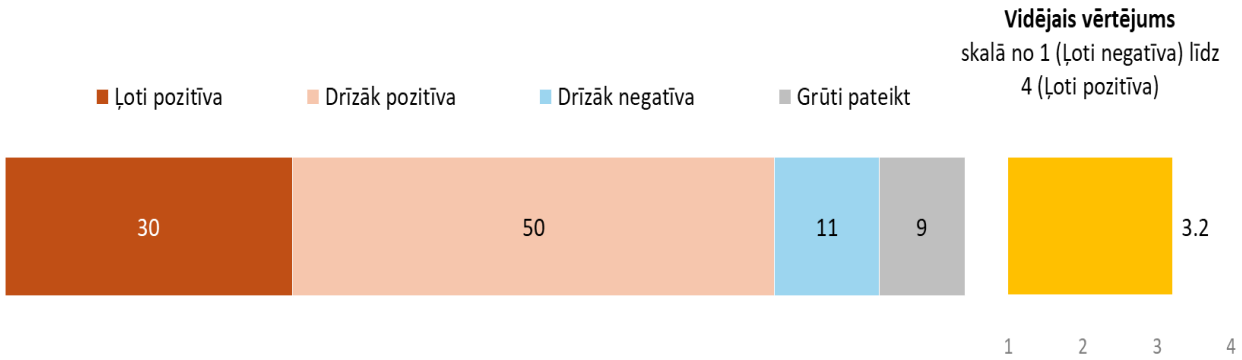

A8. Kāda ir Jūsu vai Jūsu ģimenes locekļa pieredze pieprasot šo atvaļinājumu?

Bāze: respondenti, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, n=76

9. attēls. Galvenie iemesli negatīvai pieredzei (skaits).

A9. Sakiet, lūdzu, kādi bija galvenie iemesli Jūsu vai ģimenes locekļa negatīvajai pieredzei sakarā ar aprūpētāja atvaļinājuma izmantošanu? Vairākatbilžu jautājums

Bāze: respondenti, kuriem bija negatīva pieredze sakarā ar aprūpētāja atvaļinājuma izmantošanu, n=7

2.9. Darba devēja un kolēģu attieksme par atvaļinājuma pieprasīšanu

Attieksme no darba devēja un kolēģu puses, pēc sniegtajiem vērtējumiem, ir visai līdzīga. Kopumā pozitīvu attieksmi no darba devēja, pieprasot izmantot aprūpētāja atvaļinājumu, izjuta 68% un no kolēģiem - 71%. Savukārt 27% norāda, ka darba devēja attieksme bija kopumā negatīva, bet noraidošu attieksmi no kolēģiem izjutuši 25% (sk. 10. un 11. attēlus).

10. attēls. Darba devēja attieksme par atvaļinājuma pieprasīšanu (%, vidējais vērtējums).

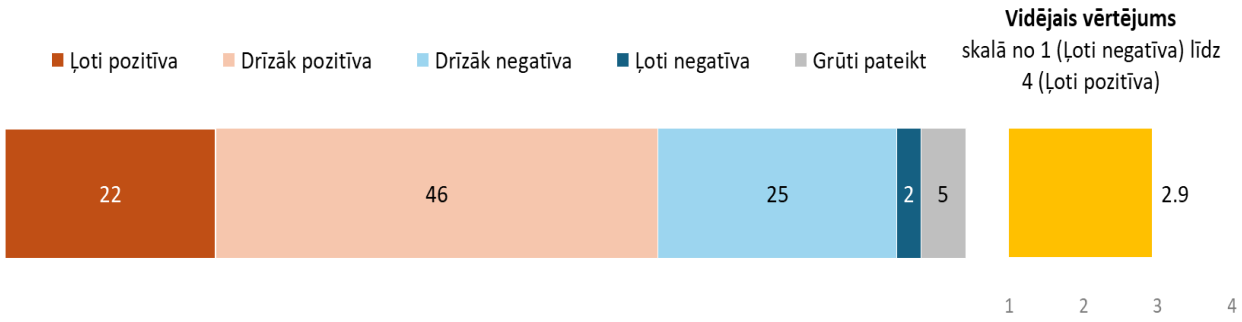

A10. Kāda bija darba devēja attieksme, kad tika pieprasīts izmantot šo atvaļinājumu?

Bāze: respondenti, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, n=76

11. attēls. Darba kolēģu attieksme par atvaļinājuma pieprasīšanu (%, vidējais vērtējums).

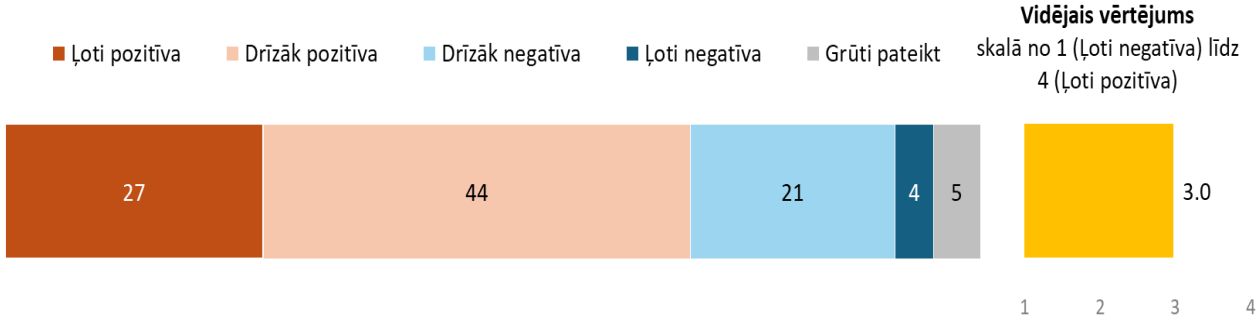

A11. Kāda bija darba kolēģu attieksme, kad tika pieprasīts izmantot šo atvaļinājumu?

Bāze: respondenti, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, n=76

2.10. Iemesli aprūpētāja atvaļinājuma neizmantošanai

Iedzīvotāji, kuri nav izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, visbiežāk (57%) norāda, ka tāda nepieciešamība nav bijusi. Daļa iedzīvotāju (16%) atzīmēja, ka pašlaik nav nodarbināti, liekot saprast, ka vajadzības gadījumā par savu tuvinieku spēs parūpēties paši un šāds atvaļinājumiem nav nepieciešams.

Tomēr svarīgi norādīt, ka pietiekami liela sabiedrības daļa (23%) nav izmantojusi aprūpētāja atvaļinājumu informācijas trūkuma dēļ. Īpaši bieži uz to norāda iedzīvotāji vecumā no 50 līdz 59 gadiem (30%), nodarbinātie iedzīvotāji (31%), kā arī tie, kuriem ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu no saviem tuviniekiem (40%) (sk. 12. un 12.1. attēlus).

12. attēls. Iemesli aprūpētāja atvaļinājuma neizmantošanai (%).

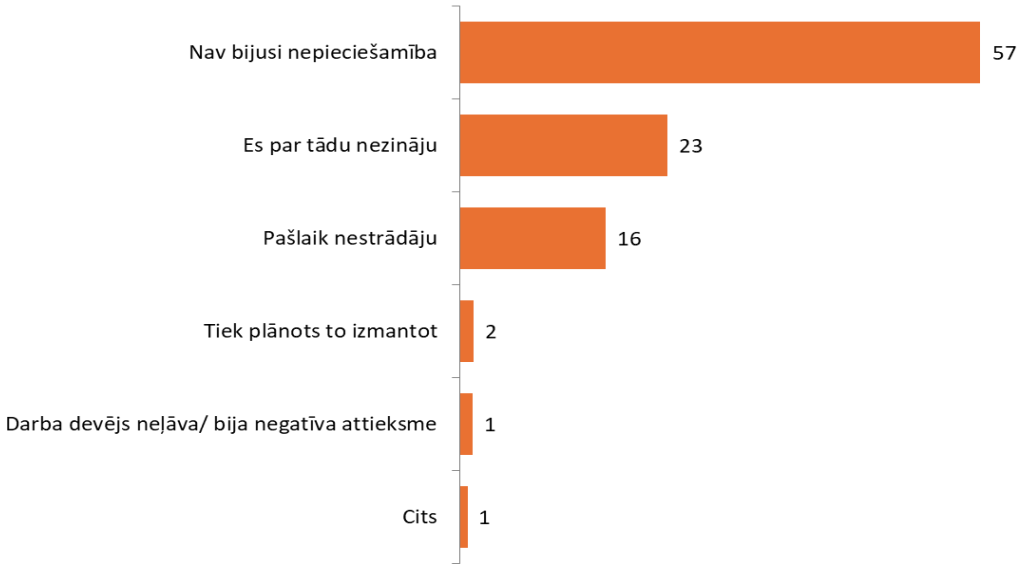

A6. Kāpēc neesat izmantojis/-usi aprūpētāja atvaļinājumu?

Bāze: respondenti, kuri nav izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, n=924

12.1. attēls. Iemesli aprūpētāja atvaļinājuma neizmantošanai (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās.

A6. Kāpēc neesat izmantojis/-usi aprūpētāja atvaļinājumu?

Bāze: respondenti, kuri nav izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu, skatīt “n=“ attēlā

2.11. Izmantotie informācijas kanāli

Lai uzzinātu par darba un privātās dzīves līdzsvara jautājumiem un iespējām (piem., darba laika un atpūtas laika iespējām, atvaļinājumiem, īslaicīgu prombūtni un citiem jautājumiem), iedzīvotāji izmanto dažādus informācijas avotus. Aptaujas rezultāti rāda, ka līdzcilvēki ir viens no biežāk izmantotajiem informācijas ieguves veidiem (33%). Ne mazāk izplatīti ir informāciju meklēt internetā, daļa izmanto meklētājus (28%), daļa apmeklē valsts iestāžu mājaslapas, sociālos kontus vai raksta e-pastus (21%). Daļa nodarbināto attiecīgo jautājumu noskaidrošanai vēršas savā darbavietā (24%). Tradicionālie mediji kā televīzija, radio, interneta ziņu portāli un drukātā prese ir sekundāri informācijas kanāli (sk. 13. attēlu).

13. attēls. Izmantotie informācijas kanāli (%).

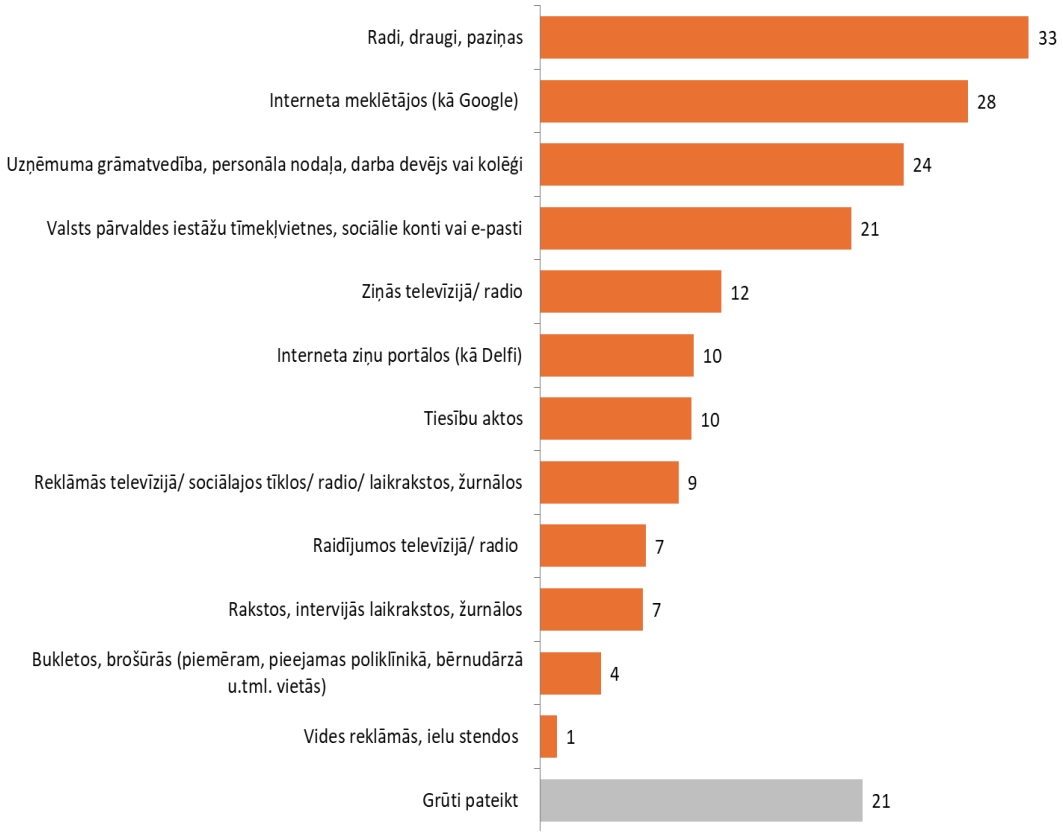

A13. Kādus informācijas kanālus Jūs izmantojat, lai uzzinātu par darba un privātās dzīves līdzsvara jautājumiem/ iespējām (piem., darba laika un atpūtas laika iespējām, atvaļinājumiem, īslaicīgu prombūtni u. tml.)? Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: visi respondenti, n=1000

Vērojamas atšķirības, kādus informācijas kanālus, lai uzzinātu par darba un privātās dzīves līdzsvara jautājumiem, izmanto dažādas iedzīvotāju grupas.

Radu, draugu un paziņu ieteikumus visbiežāk izmanto iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 39 gadiem (no 18 līdz 29 gadiem 52%; no 30 līdz 39 gadiem 41%), cittautieši (39%), iedzīvotāji ar augstiem ienākumiem (42%), rīdzinieki (39%), kā arī tie, kuri ir izmantojuši aprūpētāja atvaļinājumu (59%).

Interneta meklētājus biežāk kā citi izmanto iedzīvotāji ar augstiem ienākumiem (37%) un rīdzinieki (36%). Savukārt valsts iestāžu mājaslapas, sociālos tīklus, biežāk apmeklē tie, kuri zina par aprūpētāja atvaļinājumu un ir to izmantojuši (31%).

Pie uzņēmuma grāmatvedības, personāla nodaļas, kolēģiem vai darba devēja biežāk kā citi vēršas iedzīvotāji vecumā no 40 līdz 59 gadiem (no 40 līdz 49 gadiem 32%; no 50 līdz 59 gadiem 32%) un iedzīvotāji ar augstiem ienākumiem (37%) (sk. 13.1 un 13.2. attēlus).

13.1. attēls. Izmantotie informācijas kanāli (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās (1. daļa).

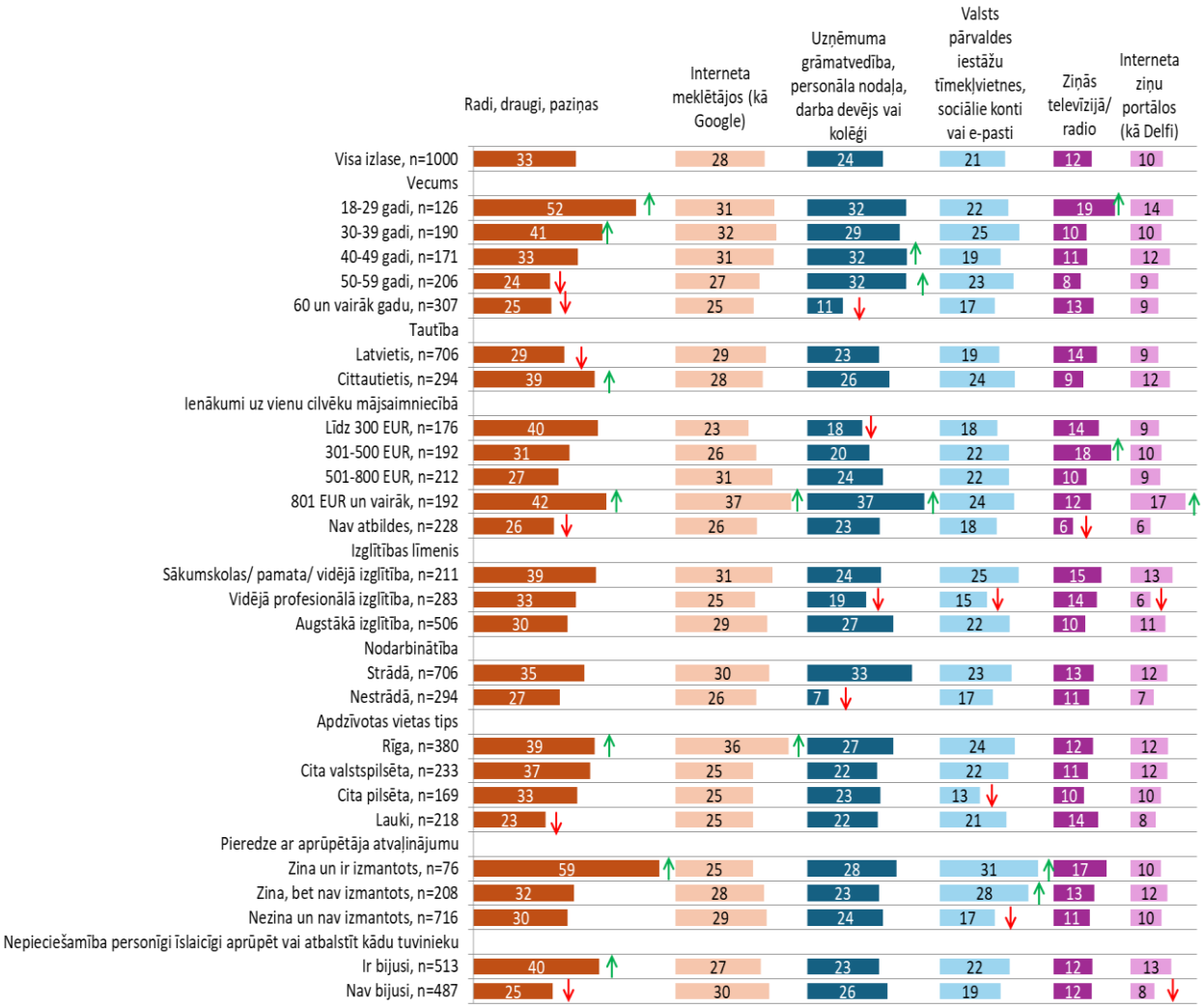

A13. Kādus informācijas kanālus Jūs izmantojat, lai uzzinātu par darba un privātās dzīves līdzsvara jautājumiem/ iespējām (piem., darba laika un atpūtas laika iespējām, atvaļinājumiem, īslaicīgu prombūtni u. tml.)? Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: visi respondenti, skatīt "n=" attēlā

13.2. attēls. Izmantotie informācijas kanāli (%). Sociāli - demogrāfiskajās grupās (2. daļa).

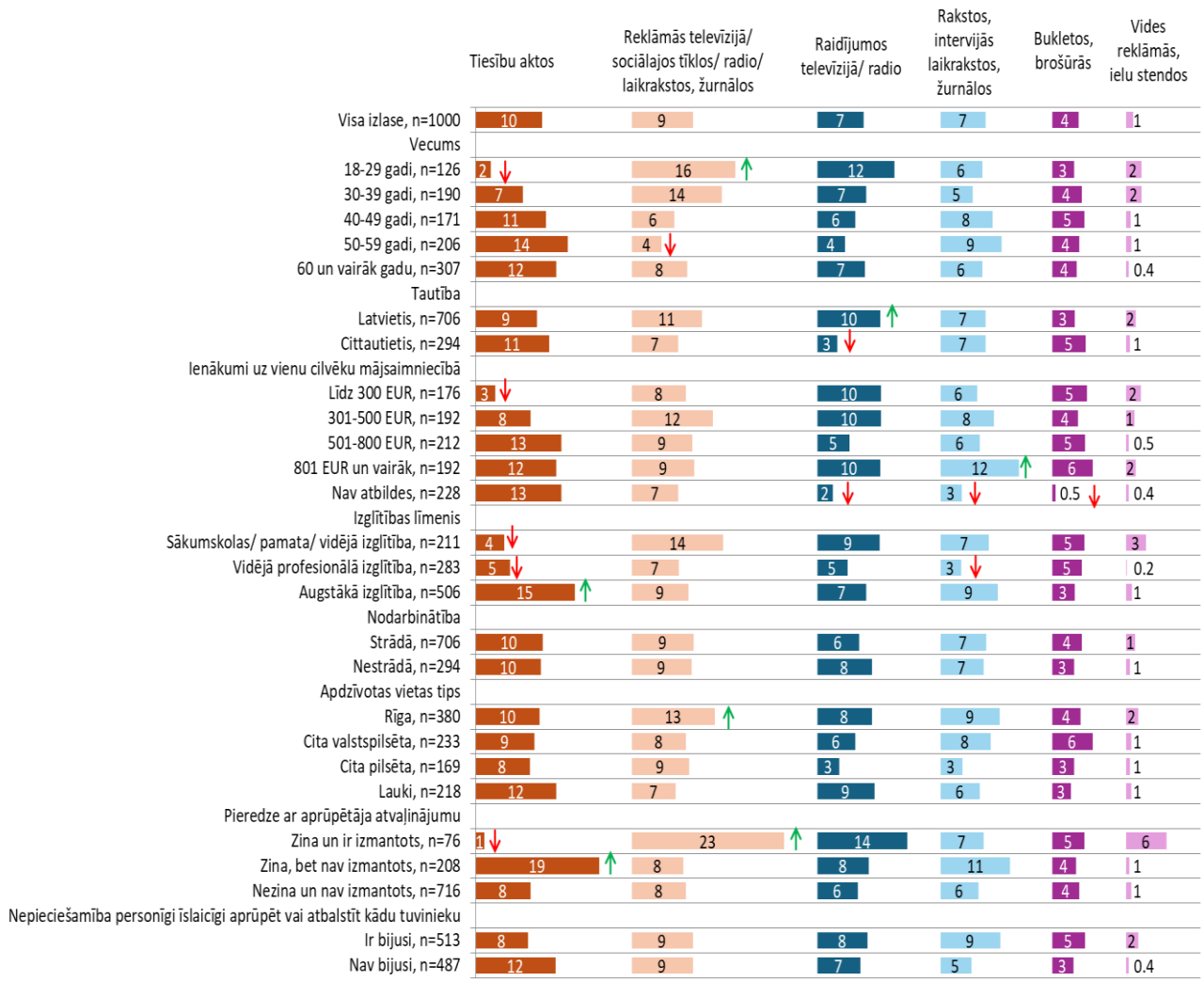

A13. Kādus informācijas kanālus Jūs izmantojat, lai uzzinātu par darba un privātās dzīves līdzsvara jautājumiem/ iespējām (piem., darba laika un atpūtas laika iespējām, atvaļinājumiem, īslaicīgu prombūtni u. tml.)? Vairākatbilžu jautājums, ∑> 100%

Bāze: visi respondenti, skatīt "n=" attēlā

3. Galvenie secinājumi

Tuvinieku aprūpes nepieciešamība ir plaši izplatīta. Puse no Latvijas iedzīvotājiem pēdējā gada laikā ir saskārušies ar nepieciešamību personīgi aprūpēt vai atbalstīt savu tuvinieku. Aptaujas rezultāti norāda uz būtiskām tendencēm un atšķirībām aprūpes nepieciešamības un risinājumu izvēlē starp dažādām Latvijas iedzīvotāju grupām.

Ja rastos nepieciešamība ceturtā daļa Latvijas iedzīvotāju būtu gatavi personīgi uzņemties rūpes par tuvinieku, jo nav nodarbināti algotā darbā. Aptaujas rezultāti norāda uz dažādām pieejām un izvēlēm, ko Latvijas iedzīvotāji apsvērtu, lai risinātu tuvinieku aprūpes jautājumus atkarībā no viņu nodarbinātības statusa, vecuma, mājsaimniecības lieluma un arī ienākumiem. Biežāk apsvērtās izvēles attiecas uz vienošanos ar darba devēju par izmaiņām darba režīmā – elastīga darba laika izmantošana vai attālinātā darba organizēšana. Tomēr tiek apsvērti arī citi risinājumi – apmaksātā vai bezalgas atvaļinājuma izmantošana, aprūpes jautājumu risināšana ārpus sava darba laika, kā arī aprūpes jautājumu uzticēšana citiem. Katrs desmitais iedzīvotājs apsver izmantot tieši šīm situācijām paredzēto aprūpētāja atvaļinājumu. Tomēr varam arī secināt, ka pašlaik aprūpētāja atvaļinājums nav īpaši pievilcīga izvēle, jo tie iedzīvotāji, kuri ir informēti par aprūpes atvaļinājumu biežāk tomēr apsvērtu izmantot citus risinājumus.

Aptaujas rezultāti norāda uz nepieciešamību palielināt sabiedrības informētību par aprūpētāja atvaļinājuma iespējām un veicināt tā izmantošanu, īpaši ņemot vērā pastāvošo vajadzību pēc šāda veida atbalsta. Aptuveni divas trešdaļas Latvijas sabiedrības nav informēti par aprūpētāja atvaļinājuma iespēju, un tikai trešdaļa ir dzirdējuši par to. Kaut arī likumdošanā aprūpētāja atvaļinājums tika nostiprināts 2022. gada vasarā, tā izmantošana ir ļoti zema. Tikai 7% iedzīvotāju to ir izmantojuši pēdējā gada laikā. Jāņem vērā, ka informētība un aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana samazinās ar iedzīvotāju vecuma un ienākumu pieaugumu, bet palielinās ar mājsaimniecības lieluma pieaugumu.

Analizējot iedzīvotāju pieredzi ar aprūpētāja atvaļinājumu, var secināt, ka aprūpētāja atvaļinājums tiek izmantots dažādu ģimenes locekļu vai tuvinieku aprūpei (biežāk vecāku vai bērnu). Kopumā vairākums savu pieredzi, pieprasot aprūpētāja atvaļinājumu, vērtē pozitīvi. Aptaujas rezultāti norāda uz nepieciešamību pagarināt aprūpētāja atvaļinājumu, vismaz līdz desmit darba dienām esošo piecu vietā.

4. Rekomendācijas

Balstoties uz aptaujas datiem un secinājumiem, var sniegt vairākas rekomendācijas par aprūpētāja atvaļinājumu. Šīs rekomendācijas var palīdzēt uzlabot aprūpētāja atvaļinājuma pieejamību un efektivitāti, kā arī nodrošināt lielāku atbalstu tiem, kas rūpējas par saviem tuviniekiem.

Veicināt informētību: kampaņas, lai informētu sabiedrību par aprūpētāja atvaļinājuma iespējām un nosacījumiem. Izmantot dažādus informācijas kanālus, tostarp, valsts iestāžu mājaslapas un sociālos tīklus. Sasniegt dažādas sabiedrības grupas, it īpaši vecuma grupu 50 un vairāk gadu. Arī uzņēmumu grāmatvedības un personāla nodaļas var aktīvāk izglītot darbiniekus par šo atvaļinājuma veidu.

Atbalsts darba devējiem: stimulēt darba devējus būt atbalstošākiem un elastīgākiem, nodrošinot darbiniekiem iespējas pielāgot savu darba grafiku vai izmantot attālinātā darba priekšrocības tuvinieku aprūpes situācijās. Organizēt apmācības un izglītojošas programmas uzņēmumu vadītājiem un darbiniekiem par empātiju un atbalstu kolēģiem, kuri aprūpē tuvinieku.

Likumdošanas pielāgošana: ņemot vērā, ka 73% bija nepieciešams ilgāks atvaļinājuma periods, apsvērt likumdošanas izmaiņas, kas ļautu piešķirt aprūpētāja atvaļinājumu ilgāk par piecām dienām, piemēram, līdz desmit vai vairāk dienām.

5. Aptaujas anketa

Labdien! Aicinām Jūs piedalīties aptaujā. Aptaujas aizpildīšana aizņems aptuveni 7 minūtes. Jūsu viedoklis mums ir ļoti nozīmīgs un mēs būsim pateicīgi par Jūsu piedalīšanos. Mēs garantējam Jūsu atbilžu anonimitāti un konfidencialitāti.

S1 [viena atbilde]

Kāds ir Jūsu dzimums?

1	Vīrietis
2	Sieviete

S2 [viena atbilde]

Lūdzu, norādiet, cik Jums ir pilnu gadu.

S3 [viena atbilde]

Kāda ir Jūsu tautība?

1	Latvietis/ latviete
2	Krievs/ krieviete
3	Cita tautība

D3 [viena atbilde]

Kur atrodas Jūsu pastāvīgā dzīvesvieta?

Saraksts ar pilsētām

D3A [viena atbilde]

Kurā novadā Jūs dzīvojat?

Saraksts ar novadiem

D3B [viena atbilde]

Kur atrodas Jūsu patstāvīgā dzīvesvieta?

Saraksts ar apdzīvotām vietām

A1 [viena atbilde]

Vai pēdējā gada laikā Jums ir bijusi nepieciešamība personīgi īslaicīgi aprūpēt vai atbalstīt kādu savu tuvinieku (laulāto, vecāku, bērnu vai citu tuvu ģimenes locekli) vai cilvēku, kura dzīvo ar Jums vienā mājsaimniecībā, kurai nopietna medicīniska iemesla dēļ nepieciešama būtiska aprūpe vai atbalsts? Piemēram, formalitāšu kārtošana saistībā ar tuvinieka aprūpi, pavadīšana pie ārsta, cita aprūpe u.tml.

1	Jā, vienu reizi
2	Jā, dažas reizes
3	Nē, nekad

A2 [iespējamas vairākas atbildes]

Kā Jūs risinājāt situāciju ar savu darba devēju, kad bija nepieciešams personīgi īslaicīgi aprūpēt savu tuvinieku vai radās nepieciešamība sakārtot jautājumus, kas saistīti ar tuvinieka aprūpi?

1	Vienojos par elastīga darba laika izmantošanu
2	Daļēji vai pilnībā strādāju attālināti
3	Izmantoju ikgadējo atvaļinājumu
4	Izmantoju atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas (bezalgas atvaļinājumu)
5	No normālā nedēļas darba laika – 40 stundas – pārgāju uz nepilnu darba laiku
6	Darbā vienojos par apmaksātu brīvdienu
7	Risināju šos jautājumus ārpus darba laika – pirms vai pēc darba laika, brīvdienās, ārpus savas darba maiņas
8	Ņēmu darba nespējas lapu
9	Sameklēju/ algoju kādu citu, kas par tuvinieku parūpējas manā vietā
10	Aizgāju no darba
11	Izmantoju aprūpes atvaļinājumu (5 dienas bezalgas atvaļinājums)
95	Cits (ierakstiet)
98	Tobrīd nestrādāju

A3 [viena atbilde]

Vai esat dzirdējis/-usi par aprūpētāja atvaļinājumu?

Tas ir piecu darba dienu bezalgas atvaļinājums paredzēts strādājošiem cilvēkiem, kuriem ir jāparūpējas par smagi slimiem tuviniekiem.

1	Jā
2	Nē

A4 [iespējamas vairākas atbildes]

Ja pēkšņi Jūsu ģimenē rastos nepieciešamība rūpēties par slimu, nespējīgu vai vārgu tuvinieku - kāds būtu Jūsu risinājums?

1	Vienotos par elastīga darba laika izmantošanu
2	Vienotos par attālināta darba organizēšanu
3	Izmantotu ikgadējo atvaļinājumu
4	Izmantotu atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas (bezalgas atvaļinājumu)
5	No normālā nedēļas darba laika – 40 stundas – pārietu uz nepilnu darba laiku
6	Darbā vienotos par apmaksātu brīvdienu
7	Risinātu šos jautājumus ārpus darba laika – pirms vai pēc darba laika, brīvdienās, ārpus savas darba maiņas
8	Ņemtu darba nespējas lapu
9	Sameklētu/ algotu kādu citu, kas par tuvinieku parūpējas manā vietā
10	Aizietu no darba
11	Izmantotu aprūpes atvaļinājumu (5 dienas bezalgas atvaļinājums)
12	Rūpētos pats/ pati, jo nestrādāju
13	Cits (ierakstiet)
98	Grūti atbildēt

A5 [viena atbilde]

Vai Jūs personīgi vai kāds Jūsu ģimenes loceklis esat izmantojis/-usi aprūpētāja atvaļinājumu pēdējā gada laikā?

1	Jā
2	Nē

A6 [viena atbilde]

Kāpēc neesat izmantojis/-usi aprūpētāja atvaļinājumu?

1	Nav bijusi nepieciešamība
2	Tiek plānots to izmantot
3	Es par tādu nezināju
4	Darba devējs neļāva/ bija negatīva attieksme
5	Pašlaik nestrādāju
6	Cits (ierakstiet)

A7 [viena atbilde]

Šis aprūpētāja atvaļinājums tika pieprasīts, lai aprūpētu...

1	Laulāto/ partneri
2	Kādu no vecākiem
3	Bērnu
4	Citu tuvu ģimenes locekli
5	Personu, ar kuru dzīvo vienā mājsaimniecībā
6	Cits (ierakstiet)

A8 [viena atbilde]

Kāda ir Jūsu vai Jūsu ģimenes locekļa pieredze pieprasot šo atvaļinājumu?

4	Ļoti pozitīva
3	Drīzāk pozitīva
2	Drīzāk negatīva
1	Ļoti negatīva
8	Grūti pateikt

A9 [iespējamas vairākas atbildes]

Sakiet, lūdzu, kādi bija galvenie iemesli Jūsu vai ģimenes locekļa negatīvajai pieredzei sakarā ar aprūpētāja atvaļinājuma izmantošanu?

1	Nelabvēlīga darba devēja attieksme
2	Nelabvēlīga kolēģu attieksme
3	Aprūpes atvaļinājums ir pārāk īss
4	Aprūpes atvaļinājums netiek apmaksāts
95	Cits (ierakstiet)

A10 [viena atbilde]

Kāda bija darba devēja attieksme, kad tika pieprasīts izmantot šo atvaļinājumu?

4	Ļoti pozitīva
3	Drīzāk pozitīva
2	Drīzāk negatīva
1	Ļoti negatīva
8	Grūti pateikt

A11 [viena atbilde]

Kāda bija darba kolēģu attieksme, kad tika pieprasīts izmantot šo atvaļinājumu?

4	Ļoti pozitīva
3	Drīzāk pozitīva
2	Drīzāk negatīva
1	Ļoti negatīva
8	Grūti pateikt

A12 [viena atbilde]

Kopumā cik dienas Jums vai ģimenes loceklim bija nepieciešamas, lai aprūpētu tuvinieku?

1	Līdz 5 dienām
2	6 līdz 10 dienas
3	11 līdz 20 dienas
4	Vairāk kā 21 diena

A13 [iespējamas vairākas atbildes]

Kādus informācijas kanālus Jūs izmantojat, lai uzzinātu par darba un privātās dzīves līdzsvara jautājumiem/ iespējām (piem., darba laika un atpūtas laika iespējām, atvaļinājumiem, īslaicīgu prombūtni u. tml.)?

1	Uzņēmuma grāmatvedība, personāla nodaļa, darba devējs vai kolēģi
2	Radi, draugi, paziņas
3	Valsts pārvaldes iestāžu tīmekļvietnes, sociālie konti vai e-pasti
4	Reklāmās televīzijā/ sociālajos tīklos/ radio/ laikrakstos, žurnālos
5	Ziņās televīzijā/ radio
6	Raidījumos televīzijā/ radio
7	Interneta meklētājos (kā Google)
8	Interneta ziņu portālos (kā Delfi)
9	Rakstos, intervijās laikrakstos, žurnālos
10	Vides reklāmās, ielu stendos
11	Bukletos, brošūrās (piemēram, pieejamas poliklīnikā, bērnudārzā u.tml. vietās)
12	Tiesību aktos
99	Grūti pateikt

D1 [viena atbilde]

Kādā valodā pārsvarā sarunājaties mājās?

1	Latviešu
2	Krievu
3	Citā

D2 [viena atbilde]

Kāda ir Jūsu augstākā iegūtā izglītība?

1	Sākumskolas izglītība
2	Pamatizglītība
3	Vidējā izglītība
4	Vidējā profesionālā izglītība
5	Augstākā izglītība

D3 [viena atbilde]

Vai Jūs strādājat?

1	Jā, uz pilnu slodzi
2	Jā, uz nepilnu slodzi
3	Nē, es nestrādāju

D4 [viena atbilde]

Kurā nozarē Jūs strādājat?

1	Tirdzniecība
2	Apstrādes rūpniecība
3	Izglītības joma
4	Transports un uzglabāšana
5	Būvniecība
6	Valsts pārvalde/ pašvaldības iestāde
7	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
8	Veselība un sociālā aprūpe
9	Pakalpojumi
10	Finanšu nozare (bankas, apdrošināšana u.c.)
11	IT nozare
98	Cita (lūdzu, precizējiet)

D5 [viena atbilde]

Lūdzu, ierakstiet, cik cilvēku dzīvo Jūsu mājsaimniecībā, ieskaitot Jūs?

D6 [viena atbilde]

Kādi ir Jūsu mājsaimniecības vidējie ienākumi mēnesī pēc nodokļu nomaksas (ieskaitot stipendijas, pensijas, pabalstus utt.)?

1	Līdz 200 EUR
2	201 - 300 EUR
3	301 - 400 EUR
4	401 - 500 EUR
5	501 - 600 EUR
6	601 - 700 EUR
7	701 - 800 EUR
8	801 - 900 EUR
9	901 - 1000 EUR
10	1001 - 1200 EUR
11	1201 - 1400 EUR
12	1401 - 1600 EUR
13	1601 - 1800 EUR
14	1801 - 2000 EUR
15	2001 - 2500 EUR
16	2501 - 3000 EUR
17	3001 EUR un vairāk
18	Nebija ienākumu
99	Nevēlos atbildēt

Liels paldies par Jūsu veltīto laiku!